

Vergaderjaar 2015–2016

26 488

Behoeftestelling vervanging F-16

Nr. 403

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 februari 2016

Aan het begin van elk jaar ontvangt het Amerikaanse Congres een rapport van de *Director Operational Test and Evaluation* (DOT&E) van het Pentagon over de voortgang van alle grote wapenprogramma's, waaronder de F-35. De DOT&E is de hoogste, onafhankelijk opererende adviseur van de Amerikaanse Minister van Defensie op het gebied van het testen van nieuwe Amerikaanse wapensystemen. Het is zijn taak te wijzen op onvolkomenheden en risico's in materieel-programma's. Op 1 februari jl. is het rapport over 2015 openbaar gemaakt. Het rapport beschrijft de status van de programma's per eind 2015. Het DOT&E¹ rapport zet de trend voort om steeds meer en gedetailleerde (technische) informatie op te nemen. Hierbij zend ik u, evenals voorgaande jaren en zoals door u verzocht, het rapport van de DOT&E en mijn reactie daarop. In de bijlage treft u een samenvatting aan van de belangrijkste bevindingen en de reactie van het *F-35 Joint Program Office* (JPO).

Het F-35 programma vordert gestaag en het einde van de ontwikkelings- en testfase is nu eind 2017 voorzien. In 2015 is vooruitgang geboekt in bijvoorbeeld het aantal testvluchten en voltooide testpunten. Het is in deze fase van het complexe programma de bedoeling om technische onvolkomenheden al in een vroeg stadium aan het licht te brengen, zodat het JPO en de fabrikanten die kunnen corrigeren. Er resteren de komende tijd nog verschillende uitdagingen, zoals de tijdige ontwikkeling, integratie en oplevering van de *Block 3i* en *Block 3F* software, het softwaresysteem ALIS en de *mission data files*. De bedrijfszekerheid van het toestel ontwikkelt zich in de goede richting, maar blijft nog achter bij de planning.

De DOT&E stelt dat de *Block 3F* software niet eerder dan in januari 2018 gereed is. Het F-35 JPO houdt eveneens rekening met vertraging, maar gaat ervan uit dat de software eind 2017 gereed is. Mocht de levering van de uiteindelijke *Block 3F* software verdere vertraging oplopen, dan zullen de operationele testen daarmee naar verwachting eveneens vertragen. De

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Nederlandse planning met het oog op de eerste operationele capaciteit laat enige vertraging toe. De eerstvolgende Nederlandse toestellen worden in 2019 geleverd. De Nederlandse vliegers moeten uiterlijk eind 2020 beginnen met de training in toestellen met *Block 3F*. Eind 2021 zal dan een initiële operationele capaciteit (IOC) beschikbaar zijn. Nederland is overigens niet het enige partnerland dat de *Block 3F* software nodig heeft voor het bereiken van de IOC-status. De Amerikaanse marine wil daarmee reeds in 2019 de IOC-status behalen. Daarom wordt het risico van het niet halen van de Nederlandse IOC-status in 2021 vanwege het niet tijdig beschikbaar zijn van de juiste software op dit moment klein geschat.

De DOT&E plaatst vraagtekens bij de eventuele *Block Buy*, een manier om een lagere stuksprijs te realiseren door een meerjarige bestelling van toestellen door meer landen tegelijk. De DOT&E vraagt zich bijvoorbeeld af of een *Block Buy* wel aan de orde is terwijl de ontwikkelingsfase nog niet is voltooid. Het JPO heeft de partners onlangs laten weten dat de Verenigde Staten een *Block Buy* wensen en daarvoor de voorbereidingen treffen, maar op zijn vroegst pas voor toestellen die in 2021 geleverd worden. Dit is een jaar later dan tot nu toe gedacht. Een *Block Buy* voor partnerlanden, waarbij de Verenigde Staten dan later aansluiten, kan nog steeds interessant zijn. De voorbereidingen in de Verenigde Staten voor een dergelijke *Block Buy* zijn echter nog niet zover dat nu al keuzes kunnen worden gemaakt. Gegevens die nodig zijn voor deze afweging – onder andere over het aantal toestellen en de mogelijke besparingen – zijn nog niet beschikbaar. Tijdens de komende *JSF Executive Steering Board* (JESB) eind maart zal de *Block Buy* uitvoerig aan de orde komen. Zodra er meer duidelijkheid ontstaat, zal ik de Kamer vanzelfsprekend inlichten.

Tot slot

Het F-35 programma vordert gestaag en het einde van de ontwikkelings- en testfase komt in zicht. Defensie volgt de voortgang van het ontwikkelings- en testprogramma nauwlettend. Daarnaast neemt Nederland deel aan de operationele testfase om zelf te kunnen vaststellen of het F-35 wapensysteem in operationele zin voldoet aan de eisen. Met de halfjaarlijkse voortgangsrapportages wordt de Kamer daarover geïnformeerd.

De Verenigde Staten hebben in de defensiebegroting voor 2017, die 9 februari jl. verscheen, een beperkte vermindering voorgesteld van het aantal toestellen voor de komende jaren. Deze vermindering houdt verband met de wens in die jaren meer budget beschikbaar te stellen voor andere investeringsprojecten. De Amerikaanse luchtmacht zal in de periode 2017 tot en met 2021 in totaal 45 toestellen minder bestellen. Dit zijn toestellen die worden geleverd in de jaren 2019 tot en met 2023. De overige Amerikaanse krijgsmachtdelen zullen juist dertien toestellen meer afnemen. Per saldo verminderen de Verenigde Staten in de komende vijf jaar het bestelaantal met 32 stuks van 436 naar 404. Het totale Amerikaanse bestelaantal van 2.443 toestellen, verdeeld over de drie varianten, blijft gehandhaafd. Het voorstel moet nog in het Amerikaanse congres behandeld worden. Bij de behandeling van het *Presidential Budget Request* 2016 heeft het Amerikaanse Congres overigens extra geld beschikbaar gesteld voor elf toestellen. Of de beperkte verlaging van de Amerikaanse aantallen in de komende jaren een effect heeft op de toestelprijs zal moeten blijken uit de kostenramingen en de contractonderhandelingen.

De Minister van Defensie,
J.A. Hennis-Plasschaert